

ევროპის მწვანე შეთანხმების სტრატეგია და დასაქმების შესაძლებლობები

პაროლ იენე

ლაზარსკის უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და მენეჯმენტის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი
ლაზარსკის უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი

ევროკომისიის პოლიტიკის ინიციატივითაა პაკეტი, რომლის მთავარ მიზანსაც 2050 წლისთვის კლიმატ-ნეიტრალიტეტის მიღწევა წარმოადგენს, ხშირად შრომის ბაზართან დაკავშირებით წევრ სახელმწიფოთა ეკონომიკური ინტერესების კონკურენტულ მდგომარეობაში ჩაყენებისკენაა მიმართული. ბევრი ეკონომისტი, პოლიტიკოსი თუ პროფკავშირის წევრი ევროპაში ეკონომიკური ზრდის, დასაქმების გარანტიისა და კლიმატ-ნეიტრალიტეტის თავსებადობას ეჭვქვეშ აყენებს. აღნიშნულ შეკითხვაზე პასუხის გასაცემად, წინამდებარე ნაშრომი რამდენიმე ნაწილადაა დაყოფილი: პირველი ნაწილი ევროპის მწვანე შეთანხმების ძირითად პრინციპებს მიმოიხილავს; მეორე ნაწილი გაანალიზებული ზომების გაუთვალისწინებლობის შემთხვევაში ევროპის მიერ განცდილ იმ უზარმაზარ დანაკარგებს ეხება, რომლებიც ახალი გადაწყვეტების დანერგვის ხარჯებმა შესაძლოა გამოიწვიონ; კვლევის მესამე ნაწილი ევროპული შრომის ბაზრის ჭრილში დანახული ევროპის მწვანე შეთანხმების ხარჯებისა და სარგებლის კრიტიკულ კვლევას ეთმობა; ნაშრომის დასკვნითი ნაწილი კი ევროპის მწვანე შეთანხმებასა და შრომის ევროპული ბაზრის ეფექტურობას შორის არსებულ წინააღმდეგობასთან დაკავშირებული მცდარი ჰიპოთეზის გაბათილებას ცდილობს.

საკვანძო სიტყვები: ევროპის მწვანე შეთანხმება, შრომის ბაზარი, დასაქმება, კლიმატ-ნეიტრალიტეტი.

შესავალი

ის, რაც ორმოცდაათიოდე წლის წინ ჰიპოთეზად შეიძლება ჩათვალილიყო, ახლა მთელი დედამიწის მცხოვრებთა მიერ განცდილ უცხოვრებელ ფაქტად ითვლება. 21-ე საუკუნეში კლიმატის ცვლილებამ უპრეცედენტო მასშტაბებს მიაღწია და ეჭვგარეშეა, რომ ამის მიზეზად ადამიანის საქმიანობა შეიძლება იქნას დასახელებული. მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაციის (WMO) თანახმად, 1850 წელს მაჩვენებლების აღნუსხვის დაწყებიდან მოყოლებული, 2015-2021 წლები ყველაზე ცხელი, ხოლო 2021 წლის საშუალო ტემპერატურა მსოფლიოში ინდუსტრიამდელ პერიოდთან შედარებით 1.13 გრადუსით მაღალი აღმოჩნდა. გლობალური დათბობის ერთ-ერთ ძირითად მიზეზად ადამიანის მიერ ატმოსფეროში გაფრქვეული ნახშირორჟანგის რაოდენობა ითვლება. ოკეანისა და ატმოსფეროს ეროვნული ადმინისტრაციის (NOAA) მიხედვით, 2020 წლის 30 იანვრის მონაცემების თანახმად, ატმოსფერული ნახშირორჟანგის კონცენტრაციის დონე ამჟამად 419.41 ppm-ს რეკორდულ

რაოდენობას უტოლდება, რაც 2000 წლის (369.71 ppm) მონაცემებს 13 პროცენტით აღემატება. მსოფლიო საშუალო ტემპერატურის ზრდა ყინულის საფარის დნობას, ზღვის დონის მომატებასა და ისეთი ექსტრემალური მეტეოროლოგიური მოვლენების განვითარებას გამოიწვევს, როგორიცაა ძლიერი ქარიშხლები, კატასტროფული წყალდიდობები, რეკორდული სიციხეები, გვალვები და ტყის ხანძრები. აღნიშნულმა მოვლენებმა შესაძლოა სასმელი წყლის რესურსების, საცხოვრებელი სახლების, სამუშაო ადგილებისა და სასიცოცხლოდ აუცილებელი ინფრასტრუქტურის დანაკარგებამდე მიგვიყვანოს. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის (WHO) თანახმად, კლიმატის ცვლილებამ 2030-2050 წლებს შორის, შესაძლოა ყოველწლიურად დამატებით 250 000 ადამიანის სიკვდილი გამოიწვიოს.⁴⁸ მსოფლიო ბანკის პროგნოზით, შემდგომმა ეკოლოგიურმა დეგრადაციამ 2050 წლისთვის შესაძლოა 216 მილიონი ეგრეთ წოდებული კლიმატის მიგრანტი გააჩინოს.⁴⁹ შვეიცარიის გადაზღვრის კომპანიის მიერ ჩატარებულმა სიმულაციამ ცხადყო, რომ 2050 წლისთვის გლობალური ტემპერატურის 2 გრადუსით მატებას მსოფლიო მშპ-ს 11 პროცენტით შემცირება მოყვება.⁵⁰ კლიმატის ცვლილებას მსოფლიოს ყველა კუთხეში იგრძნობენ. პარადოქსულია, რომ გლობალური დათბობის გამომწვევი აირების ყველაზე ნაკლებად გამომწვევი საზოგადოებები ყველაზე მეტად დაზარალებიან. ნახშირორქანის დაახლოებით 50 პროცენტის გამომწვევი საზოგადოებები მსოფლიოს განვითარებული ეკონომიკის მქონე ქვეყნების 10 პროცენტში ცხოვრობენ. ამასობაში, გლობალური დათბობა უღარიბესი ქვეყნების მაცხოვრებლებს კლიმატის ლტოლვილებად აქცევს. გრძელვადიან განვითარებაში, აღნიშნული პრობლემები შეზღუდულ ბუნებრივ რესურსებზე წვდომას უსათუოდ უფრო კონკურენტულს გახდის, რაც საბოლოოდ ეკონომიკურ და პოლიტიკურ კონფლიქტებამდე და სოციალურ და ეკონომიკურ უთანასწორობამდე მიგვიყვანს.⁵¹

კითხვაზე, თუ ვინ არის გარემოს დეგრადაციასა და კლიმატის ცვლილებაზე პასუხისმგებელი, პასუხი უნდა იქნას გაცემული. ზემოაღნიშნული ინდიკატორების მნიშვნელოვანი მოშლა მზარდ გლობალიზაციას, ჭარბ კონსიუმერიზმსა და საერთაშორისო კორპორაციების გაზრდილ გავლენას ექვემდებარება. ხსენებული სუბიექტების მიერ მოკლევადიანი სარგებლის მიღების ლტოლვა ბუნებრივი გარემოს დეგრადაციას ყველაზე ცხადად ახდენს. მსოფლიო ეკონომიკის ოლიგოპოლიზაცია საერთაშორისო კორპორაციებს იმდენად ძლევამოსილს ხდის, რომ ეროვნული მთავრობების კონტროლს თავს აღწევს, რაც მათი მხრივ ქმედებების განეიტრალებას საკმაოდ ართულებს. შესაბამისად, გასაცემია პასუხი კითხვაზე, შესწევს თუ არა უნარი იმ სოციალურ-ეკონომიკურ სისტემას, რომელშიც ჩვენ გვიწევს არსებობა დაიცვას საზოგადოება მის მიერვე გამოწვეული საფრთხისგან.⁵² ეკოლოგიური დეგრადაციის, კლიმატის ცვლილების, სოციალურ-ეკონომიკური თუ პოლიტიკური კრიზისის შედეგების შესახებ მსგავსი აპოკალიფტური სურათის წარმოდგენისას, პასუხი ევროპის მწვანე შეთანხმებაში (EGD) იმალება, რომელის მიზანსაც

⁴⁸ World Health Organization, Climate change and health vulnerability and adaptation assessment. Geneva 2021, p. 46.

⁴⁹ Clement, V., Rigaud, K. K., de Sherbinin, A. Jones, B., Adamo, S., Schewe, J., Sadiq, N., and Shabahat, E., Groundswell Part 2: Acting on Internal Climate Migration., The World Bank, Washington 2021, p. 80.

⁵⁰ Swiss Re Institute, The economics of climate change: no action not an option. Zurich 2021, p. 8.

⁵¹ Dahl, M., The European Green Deal and the social market economy, Sprawy Międzynarodowe, 74(3), 2021, p. 132.

⁵² Guttman, R., Eco-Capitalism: Carbon Money, Climate Finance, and Sustainable Development, Palgrave Macmillan, 1st ed., 2018, p. 35.

ევროკავშირის (EU) მაღალტექნოლოგიური და ეკო-მეგობრული ეკონომიკის მექანე სუბიექტად გადაქცევა სურს.

მსოფლიოს მრავალი კუთხის მსგავსად, ევროკავშირიც დაუცველია კლიმატის ცვლილების ზემოქმედებით. მეცხრამეტე საუკუნესთან შედარებით, უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში, ევროპის საშუალო ტემპერატურა 2.2 გრადუსით მაღალი დაფიქსირდა. გლობალური დათბობით გამოწვეული ბუნებრივი კატასტროფები, არა მხოლოდ ინფრასტრუქტურასა და სამუშაო ადგილებს ანადგურებენ, არამედ ადამიანის სიცოცხლესაც საფრთხეს უქმნიან. ევროპის გარემოს დაცვის სააგენტოს (EEA) 2020 წლის მონაცემებზე დაყრდნობით, ბოლო 40 წლის განმავლობაში ევროკავშირის 27 ქვეყანამ ბუნებრივი კატასტროფების გამო 420 მილიარდი ევროს ოდენობის ზარალი განიცადა. იმავე მიზეზებმა 1980-2019 წლებს შორის ევროკავშირის 85 000 მოქალაქის სიკვდილი გამოიწვია. თუმცა, ევროკავშირის მოქალაქეებს ყოველწლიურად 400 000 უდროო გარდაცვალებით ჰაერის დაბინძურება ემუქრებათ.⁵³

ევროკავშირის ლიდერებმა გააცნობიერეს, რომ გაუზარებელ და მტაცებლურ თანამედროვე ეკონომიკურ პოლიტიკაზე დაფუძნებული ბუნების ექსპლუატაცია მომავალში კატასტროფას გამოიწვევს. დღევანდელი დღის ერთ-ერთ ძირითად ამოცანას მიმდინარე ეკონომიკური ზრდის ფონზე, კლიმატის ცვლილებით გამოწვეულ შედეგებთან გამკლავება წარმოადგენს. ამავდროულად, ევროპის მწვანე შეთანხმების ამოქმედებით გამოწვეული შეზღუდვების გამო ეკონომიკურ სექტორში სამუშაო ადგილების დაკარგვასთან დაკავშირებული შიში შეინიშნება. მდგრადი იდეის განხორციელების კრიტიკოსები ამტკიცებენ, რომ ტრანსფორმაციით გამოწვეული სოციალური ასპექტის იგნორირებამ, შესაძლოა ევროკავშირის დეზინტეგრაცია გამოიწვიოს. აღნიშნულის გათვალისწინებით, ევროკავშირის შრომის ბაზარზე ევროპის მწვანე შეთანხმების განხორციელებით გამოწვეულ გავლენასთან დაკავშირებით სამეცნიერო კითხვა იზადება. დასმულ შეკითხვაზე პასუხის გასაცემად წინამდებარე ნაშრომი ახალი რეგულაციებით გამოწვეული ზარალისა და მომგებიანობის შეპირისპირებას შეეცდება. თუმცა, კლიმატის საფრთხის შესახებ მოყვანილ მონაცემთა უგულებელყოფაც არ შეიძლება. გაანალიზებული ზომების ევროკავშირის მიერ გაუზიარებლობით გამოწვეული წარმოუდგენელი ზარალის აღნიშნულ ბალანსში არ ჩართვა სპეკულაციის ტოლფასი იქნებოდა. შერჩეულ სტატისტიკასა და კვლევაზე დაყრდნობით, ევროკავშირის შრომის ბაზრის ჭრილში დანახული ევროპის მწვანე შეთანხმების უპირატესობისა და არაუპირატესობის შესახებ კრიტიკული ანალიზი იქნება შემოთავაზებული.

1. ევროპის მწვანე შეთანხმების პოლიტიკის ძირითადი ასპექტები

2019 წლის დეკემბერში დაანონსებული ევროპის მწვანე შეთანხმება ევროკავშირის კლიმატ-პოლიტიკის რეფორმირებისაკენ მიმართულ პოლიტიკურ ინიციატივათა პაკეტს წარმოადგენს. ევროკავშირის პრეზიდენტი ურსულა ვონ დერ ლეიენის თანახმად, ევროპის მწვანე შეთანხმების ძირითადი ამოცანას „ეკონომიკის პლანეტასთან ჰარმონიზება და ჩვენს მიერ ხალხისთვის სასარგებლოდ წარმოება-მოხმარების წესის დარეგულირება“

⁵³ European Commission, Sustainable growth for all: choices for the future of social Europe. Executive Summary, Brussels 2019, p. 23.

წარმოდგენს.⁵⁴ სინამდვილეში, ევროპის მწვანე შეთანხმება ზემოხსენებულ ორივე ამოცანას აერთიანებს, როგორცაა ნახშირორჟანგის ნაკლებად გამომფრქვევ ინდუსტრიულ დარგებზე დაფუძნებული ეკონომიკური ზრდის მიღწევა და წარმოდგენილი ეკონომიკური, სოციალური და ეკოლოგიური ზარალის თავიდან აცილება, რაც უმოქმედობის შემთხვევაში გარდაუვლად იქნება თავს. აღნიშნულის მიღწევა ორმოცდაათზე მეტ ევროპულ კანონში ცვლილებასა და შემდეგი რვა საჯარო პოლიტიკის გადაფასებას საჭიროებს: სუფთა ენერგია, მდგრადი მრეწველობა, მშენებლობა და განახლება, მდგრადი სოფლის მეურნეობა, მდგრადი მობილობა, ბიომრავალფეროვნება, დაბინძურების ელიმინაცია და მდგრადი დაფინანსება. ხსენებულ ინიციატივათა ძირითად მიზანს სათბურის გაზების 1990 წელთან შედარებით 55 პროცენტით შემცირება, ხოლო 2050 წლისთვის კლიმატ-ნეტრალიტეტის მიღწევა წარმოდგენს.⁵⁵

„სუფთა ენერგიის“ პოლიტიკის მიზანს განახლებადი ენერგიის წყაროებზე დაფუძნებული ენერგოსექტორის განვითარების მეშვეობით ევროკავშირის ენერგოსისტემის დეკარბონიზაციის მიღწევა წარმოდგენს. აღნიშნული, ევროკავშირის ენერგოწარმოებისა და მოხმარების სექტორის მიერ სათბურის გაზების 75 პროცენტის გაფრქვევის ფონზე, მნიშვნელოვანია.⁵⁶ „მდგრადი მრეწველობის“ კონცეფციით გათვალისწინებული მიზნების მიღწევის ყველაზე მნიშვნელოვანი ამოცანა ცირკულარული ეკონომიკის სამოქმედო გეგმის იმპლემენტაციაში იმალება. ვინაიდან დღესდღეობით მრეწველობა სათბურის გაზების 20 პროცენტამდე რაოდენობაზეა პასუხისმგებელი, ევროკომისიის მოქმედებათა მიზანს ნედლეულის ნარჩენების შემცირება და გადამუშავების სისტემების მოდერნიზაციის გზით პროდუქციის ხელახლა გამოყენება წარმოდგენს.⁵⁷ ევროკავშირის მწვანე შეთანხმების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან სფეროს „მშენებლობა და რესტავრაცია“ წარმოდგენს. ევროკავშირში ენერგიის წარმოების 40 პროცენტი დღესდღეობით შენობების ექსპლუატაციაზე მოდის, რაც ატმოსფეროში სათბურის აირების გაფრქვევასთან პირდაპირ კავშირშია.⁵⁸ შესაბამისად, აღნიშნული სფეროს რეფორმა მშენებლობის სექტორში ენერგოეფექტური ინვესტიციების განხორციელებისკენაა მიმართული. ევროპის მწვანე შეთანხმების მიზნების მიღწევისას სამუშაო ადგილების დაკარგვის საფრთხის მატარებელ ტრანსფორმაციათა შორის „მდგრადი სოფლის მეურნეობა“ გადის. კლიმატის საკითხებში ევროკომისარ ფრანს ტიმერმანის განცხადების თანახმად, „ფერმიდან თეფშამდე სტრატეგიას ბუნების, სასურსათო სისტემებისა და ბიომრავალფეროვნების ახალ და უკეთეს ბალანსამდე მივყავართ, რათა დავიცვათ ჩვენი მოქალაქეთა ჯანმრთელობა, კეთილდღეობა და ამავდროულად ვუზრუნველყოთ ევროკავშირის მზარდი კონკურენტუნარიანობა და მედეგობა“.⁵⁹ სურსათის წარმოების მიერ სასმელი წყლის 69 პროცენტის მოსხმარებისა და სათბურის აირების გაფრქვევის 25-30

⁵⁴ The Italian Association of Energy Economists (AIEE), Current and Future Challenges to Energy Security, Rome 2019, p. 267.

⁵⁵ European Commission, Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2003/87/EC establishing a system for greenhouse gas emission allowance trading within the Union, Brussels 2021, p. 1.

⁵⁶ European Commission, A Clean Planet for all A European strategic long-term vision for a prosperous, modern, competitive and climate neutral economy, COM/2018/773, 2019, Brussels, p. 6.

⁵⁷ European Commission, Circular economy action plan for a cleaner and more competitive Europe, Luxembourg 2020, pp. 6-7.

⁵⁸ European Commission, A Renovation Wave for Europe - greening our buildings, creating jobs, improving lives, Brussels 2020, p. 1.

⁵⁹ European Commission, From Farm to Fork: our food, our health, our planet, our future, Brussels 2020, p. 1.

პროცენტის ფონზე, ევროპის მწვანე შეთანხმებით დაწესებული ინდიკატორების მისაღწევად „მდგრადი სოფლის მეურნეობის“ სფეროში კანონმდებლობის შემოღებას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება.⁶⁰ ევროკავშირის მასშტაბით სათბურის აირების 25 პროცენტზე პასუხისმგებელი სატრანსპორტო სისტემის მოდერნიზებაზე ორიენტირებული „მდგრადი მობილობის“ სექტორის როლი ახალი სამუშაო ადგილების შექმნაში მნიშვნელოვანია.⁶¹ 2030 წლისთვის 30 მილიონი ნულოვანი დაბინძურების მქონე მანქანების გამოშვებისა და სწრაფმავალი სარკინიგზო ხაზების რაოდენობის გაორმაგების გეგმა აღნიშნულ სექტორებში სამუშაო ადგილების გაზრდის იმედს იძლევა. ევროპის მწვანე შეთანხმების ერთ-ერთი ასპექტი „ბიომრავალფეროვნების“ კონსერვაციის სტრატეგიას ეხება. მსოფლიო მშპ-ს ნახევარი ბუნებრივ გარემოზე დამოკიდებული პროცესების მიერ არის გამოყენებული. შესაბამისად, კლიმატის ცვლილებასთან ბრძლისთვის გამოყოფილი ევროპის ბიუჯეტის დაახლოებით 25 პროცენტი ორგანული მეურნეობის მეთოდების დანერგვის, დამტკიცების პროცესების მხარდაჭერის, პესტიციდების შემცირების, თავისუფლად მოძრავი მდინარეების აღდგენისა და ტყის მასივების გაშენებისკენ იქნება მიმართული.⁶² (ძირითადად ნახშირორჟანგის გამომდრეკვევი ქარხნებისა და მათ მიერ დაქირავებული მუშახელისაგან შემდგარი) შრომის ბაზრის გადასახედიდან „დაბინძურების ელიმინაციისკენ“ მიმართული ევროპის მწვანე შეთანხმების ერთ-ერთი სერიოზული ელემენტი თანაბრად მნიშვნელოვანია. ნულოვანი დაბინძურების სამოქმედო გეგმა 2050 წლისთვის ყველა სფეროში ნულოვან დაბინძურებას და ჰაერის, წყლისა და ნიადაგის გაწმენდას გულისხმობს. ევროპის მწვანე შეთანხმებით გათვალისწინებული ამბიციური მიზნების მიღწევისთვის მნიშვნელოვანი საბოლოო სფერო „მდგრად დაფინანსებას“ შეეხება. ევროპის მწვანე შეთანხმების სტრატეგიის ზემოხსენებული ელემენტის ფინანსურად უზრუნველსაყოფად, ევროკომისიამ ევროპის მწვანე შეთანხმების ინვესტირების გეგმა შეიმუშავა (EGDIP), რომელიც ევროპის მდგრადი ინვესტირების გეგმის (SEIP) სახელითაცაა ცნობილი. EGD-ს ამოცანების განხორციელების მიზნით, ევროკომისიამ მომდევნო ათწლეულის განმავლობაში მდგრად განვითარებაში ინვესტირებისთვის სულ მცირე 1 ტრილიონი ევროს გამოყოფა განიზრახა.⁶³ საბიუჯეტო საკითხებზე მოლაპარაკებებისას, EGD-ს კონცეფციამ და მასთან დაკავშირებულმა პროგრამებმა კრიტიკის ნიაღვარი ეკოსისტემების დამაბინძურებელ ნავთობისა და ქვანახშირის საერთაშორისო კორპორაციებზე მეტად რეგულაციური ეკოლოგიური ტრანსფორმაციის ქომაგი რადიკალი წრეებისგან დაიმსახურეს. თავის მხრივ, რამდენიმე წევრ სახელმწიფოთა ზოგიერთი ლიდერისა და პროფკავშირების წარმომადგენელთა მხრიდან კრიტიკის საფრთხის გამო, ევროპის მწვანე შეთანხმება მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ ტრანსფორმაციას შემხებლობაში ყველაზე მეტად მყოფ ქვეყანათა ინტერესების გათვალისწინება უნდა ახლდეს თან, რაც მოწყვლად პროფესიონალთა ჯგუფებს სოციალური გარიყვისგან დაიცავს. შედეგად მიღებულ იქნა სამართლიანი ტრანზიციის მექანიზმი (JTM), რომელიც ტრანზიციიდან წარმოშობილი დანაკარგების მიმართ ყველაზე მეტად დაუცველ ეკონომიკურ სექტორებსა და გეოგრაფიულ რეგიონებზე ზრუნვას გულისხმობს.⁶⁴

⁶⁰ Gladek, E., Fraser, M., Roemers, G., Sabag Muñoz, O., Kennedy, E., Hirsch, P., The global food system: an analysis, WWF Netherlands, Amsterdam 2017, p. 4.

⁶¹ German National Academy of Sciences, Decarbonisation of transport: options and challenges, EASAC policy report 37, Halle 2019, p. 38.

⁶² European Commission, EU Biodiversity Strategy for 2030. Bringing nature back into our lives, Brussels 2020, p. 17.

⁶³ European Commission, Sustainable Europe Investment Plan. European Green Deal Investment Plan, Brussels 2020, p. 6.

⁶⁴ European Commission, The Just Transition Mechanism: Making Sure No One Is Left Behind, Brussels 2020, p. 1.

2. ევროპის შრომის ბაზრის კრილში დანახული ევროპის მწვანე შეთანხმების უპირატესობები და არაუპირატესობები

ევროპის მწვანე შეთანხმება კლიმატის უსაფრთხოებაში გაკეთებული უდაოდ ძვირი ინვესტიციაა, რადგან იგი ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოთაგან საკმაოდ დიდი სახსრების გაღებასა და ბევრი სამუშაო ადგილის დაკარგვას მოიტანს, ვინაიდან ახალი რეგულაციებით გამოწვეული შეზღუდვები ეკონომიკური აქტივობის დაქვეითებას გამოიწვევს. მეორე მხრივ, ევროპის მწვანე შეთანხმებაში გაწერილი ზომების გაუთვალისწინებლობას კიდევ უფრო მეტი ზარალი შესაძლოა მოყვება, არა მარტო ფინანსური კუთხით, არამედ კლიმატის ცვლილებით გაწამებული რეგიონების მაცხოვრებელთა ჯანმრთელობის ხარჯის სახით. ევროპის მწვანე შეთანხმებით გათვალისწინებული ამოცანების შემუშავებისას, ევროპის სახელმწიფოთა ლიდერები მშრომელთა უფლებების მაქსიმალური დაცულობის, მუშახელის სიჯანსაღისა და ევროკავშირის მასშტაბით სოლიდარობის პრინციპით ხელმძღვანელობდნენ, რაც გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნებსა და პარიზის შეთანხმების დებულებებთან სრულ თანხვედრაში იმყოფებოდა, რომელიც „სამუშაო ძალის სამართლიანი ტრანზიციისა და ღირსეული სამუშაო ადგილების შექმნისას ეროვნული განვითარების პრიორიტეტებთან შესაბამისობას“ გულისხმობს.⁶⁵ ბიზნესისთვის და ოჯახებისთვის ზოგიერთი ეკოლოგიური შეზღუდვით გამოწვეული ფინანსური ზარალის გათვალისწინებით, ევროკომისიამ კლიმატის ცვლილებასთან ბრძოლისას უარყოფითი შედეგების აღმოსაფხვრელად დამცავი ზომები შეიმუშავა. მათ შორის აღნიშვნის ღირსია კლიმატის სოციალური ფონდი, რომელიც 2025-2032 წლებში ყველაზე დაუცველი ოჯახებისთვის, ტრანსპორტით მოსარგებლეთათვის და მცირე მეწარმეთათვის 72.2 მილიარდი ევროს გამოყოფას ითვალისწინებს, რათა სატრანსპორტო და სამშენებლო საქმიანობისას გამოყენებულ საწვავზე შემოღებული ემისიის კონტროლით გამოწვეული სტრესი შეუმსუბუქოს.⁶⁶

მეორე მხრივ, წევრ სახელმწიფოთა მიერ სათანადო ეკონომიკურ პოლიტიკასთან კომბინირებით, ევროპის მწვანე შეთანხმებას მწვანე და ინოვაციურ ეკონომიკურ სექტორებში ახალი სამუშაო ადგილების შექმნის შესაძლებლობა გააჩნია. როგორც ევროკომისია პროგნოზირებს, ეკონომიკის ეფექტურ და ეკოლოგიურად სუფთა გარემოდ ქცევას 2030 წლამდე ევროკავშირში 1 მილიონამდე, ხოლო 2050 წლამდე 2 მილიონი სამუშაო ადგილის შექმნა შეუძლია.⁶⁷ ევროპის შრომის ბაზრისთვის უფრო დამაიმედებელი პროგნოზი „ენრსტი და იანგის“ (E&Y) ევროპის კლიმატის ფონდთან (ECF) ერთად ჩატარებული კვლევიდან მომდინარეობს. მხოლოდ ენერგიის სექტორში ახალი ენერგიის ფორვოლტური წარმოების პროექტების განვითარებამ, ნაგავსაყრელის გაზის ან ბიომასის წარმოების ქარხნებთან ერთად, შესაძლოა ერთ მილიონზე მეტი სამუშაო ადგილის შექმნა უზრუნველყოს.⁶⁸ მოხსენება სატრანსპორტო სექტორში დამატებით ერთი მილიონი სამუშაო ადგილის შექმნას დამუხტვითი ინფრასტრუქტურის მშენებლობაში, ნახშირბადის დაბალი შემცველობის

⁶⁵ United Nations, Paris Agreement, Paris 2015, p. 2.

⁶⁶ European Commission, Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council establishing a Social Climate Fund, Brussels 2021, p. 23.

⁶⁷ European Commission, Commission presents guide for a fair transition towards climate neutrality. Press release, Brussels 2021, p. 1.

⁶⁸ Ernst & Young, Perspectives on a European green recovery from the COVID-19 pandemic, 2021, p. 20.

მობილობაში, სწრაფმავალ სარკინიზო ხაზებში, თვითმავალი ტრანსპორტის განვითარებასა და ნახშირბადის დაბალი შემცველობის საზოგადოებრივი ტრანსპორტის გაფართოებაში პროგნოზირებს.⁶⁹რაც შეეხება მრეწველობის სექტორს, E&Y-ის დასკვნა პროგნოზირებს, რომ წრიულ ეკონომიკასთან დაკავშირებული პროექტები, ინდუსტრიული პროცესების გაუმჯობესება, არსებული ქარხნების გაფართოებული მოდერნიზაცია და ნახშირბადის დაბალი შემცველობის ტექნოლოგიების შემუშავება დაახლოებით 300 000 ადამიანს დაასაქმებს.⁷⁰მიწის დამმუშავებელი ქვე-სექტორი ტყის განაშენიანების პროექტებთან კომბინირებით მიწის მართვის ინოვაციური ტექნოლოგიების, სოფლის მეურნეობაში თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებისა და მიწის უტილიზაციის საშუალებით დაახლოებით 90 000 სამუშაო ადგილს შექმნის.⁷¹ენერგოეფექტურ პროექტებში განხორციელებული ინვესტიციებიდან მშენებლობის სექტორიც საკმაო მოგებას ნახავს. ენერგიაზე ნაკლებად დამოკიდებულების მიზნით შენობების მოდერნიზაციიდან და განახლებადი წყაროებიდან ენერგიის მომპოვებელი ახალი ინფრასტრუქტურის მშენებლობებიდან აღნიშნული სექტორი უამრავ სამუშაო ადგილს უზრუნველყოფს. ევროკომისიის პროგნოზის თანახმად, 2030 წლისთვის 35 მილიონ შენობამდე რესტავრირებით მხოლოდ მშენებლობის სექტორში, შესაძლოა დამატებით 160 000 მწვანე სამუშაო ადგილი შეიქმნას.

როგორც სხვადასხვა სფეროს ექსპერტები გვიჩვენებენ, ევროპის მწვანე შეთანხმების დებულებათა დეტალური გაანალიზებითა და ევროკავშირის ზედმეტად ოპტიმისტური შეხედულებებისგან მისი განცალკევებით, ევროკავშირის შრომის ბაზარზე მოსახდენ ცვლილებებთან დაკავშირებით, შესაძლოა კიდევ უფრო მეტად კრიტიკული კომენტარებიც კი გავაკეთოთ. ევროკომისია საკმაოდ ამბიციურად პროგნოზირებს, რომ სამთო მომპოვებით და ნამარხ საწვავთა გადამუშავების სექტორში წარმოშობილი სამუშაო ადგილების დაკარგვა ნედლეულის გადამუშავებისა და აღდგენის დინამიურად მზარდი სექტორისა და განახლებადი ენერგიის წყაროების საექსპლუატაციო მოწყობილობების წარმოების მიერ იქნება დაკომპენსირებული. აღსანიშნავია, რომ მსგავსი სამუშაო ადგილები დაბალ კვალიფიკაციას მოითხოვს და შესაბამისად დაბალანაზღაურებადიცაა. გარდა ამისა შიშობენ, რომ ტექნოლოგიური პროგრესი და განსაკუთრებით ხელოვნური ინტელექტის განვითარება, ხსენებულ სექტორებში გამოყენებული პროცესების სრულ ავტონომიზაციამდე მიგვიყვანს. სიმართლესთან ასე ახლოს მდგომი რისკი, ევროკომისიის ოპტიმისტურ პროგნოზებს ეჭვქვეშ აყენებს და აცხადებს, რომ პოტენციური სამუშაო ადგილებთან დაკავშირებული სტატისტიკა გაზვიადებულია. სხვა პრობლემათა შორის ახალი რეგულაციების შემოღებით შრომის ბაზარზე მომხდარი ცვლილების სისწრაფეც მოიაზრება, როგორიცაა ეკონომიკის ბევრ სექტორში ნახშირბადის დაბალი შემცველობის გადაწყვეტების დანერგვა. აღნიშნულმა ტრანზიციამ შესაძლოა შეგუების პროცესის დროში გაწელვა გამოიწვიოს, ვინაიდან ამას სამუშაო ადგილების დაკარგვა ან კვალიფიციური მუშახელის გადინება მოყვებს. ხსენებულმა სიტუაციამ, შესაძლოა სტრუქტურული და ტექნოლოგიური უმუშევრობის მკვეთრი ზრდა გამოიწვიოს. სხვა ასპექტებს შორის ევროპის მწვანე შეთანხმების შედეგად წარმოშობილი ახალი სამუშაო ადგილებით მიღებული სარგებლის ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოთა და

⁶⁹ Ernst & Young, Perspectives on a European green..., op. cit., p. 24.

⁷⁰ Ibid, p. 32.

⁷¹ Ibid, p. 36.

დიდ კორპორაციებთან მიმართებით არათანაბარი განაწილების რისკი შესაძლოა აღმოჩნდეს. მაგალითად, სუბსიდიებისა და სხვადასხვა სახის ფინანსური შეღავათების მიმღები საავტომობილო ბაზრის გიგანტები მდგრადი და ჰკვიანური მობილობის სტრატეგიის ბენეფიციარებად ეჭვგარეშედ იქცევიან, რაც ელექტრო მანქანებისა და ნაწილების წარმოების სექტორში მათ კონკურენტულ უპირატესობას უცილობლად გაზრდის.

დასკვნა

ზოგიერთი პოლიტიკოსის, ეკონომისტისა და პროფკავშირების წევრის მიერ წამოყენებული ჰიპოთეზა, რომ ევროკავშირის კლიმატ-პოლიტიკა დინამიურ ეკონომიკურ ზრდას, სრულმასშტაბიან დასაქმებასა და კლიმატის ცვლილებას შორის არჩევანს განაპირობებს, მაცდარია. პირიქით, ევროპის მწვანე შეთანხმება შესაძლოა გარემოს პროგრესული დეგრადაციისა და გლობალური დათბობის წინააღმდეგ გარანტიადაც კი იქცეს, თან დართული მწვანე ეკონომიკისა და ახალი მწვანე სამუშაო ადგილების შექმნითურთ.

ევროკავშირის წარმატებული კლიმატ-პოლიტიკა შორსმომავალ ინვესტიციებს უნდა ემყარებოდეს, რაც ეკონომიკის ეკოლოგიურად სუფთა ზრდაზე გადასვლის დაფინანსებასა და კლიმატის ცვლილების გაუარესებას შეუშლიდა ხელს. ამავდროულად, უახლოესი პერიოდის განმავლობაში საზოგადოების დაცვისა და მხარდაჭერის მიზნით, კლიმატის პოლიტიკა მთლიანი პოპულაციის ცხოვრების დონის გაუმჯობესებასა და კეთილდღეობას უნდა ასახავდეს. ევროპის მწვანე შეთანხმების შედეგებთან დაკავშირებით ევროპელი ლიდერები მოსახლეობასთან ღიად და გულახდილად უნდა საუბრობდნენ. აღნიშნული ტრანზიციის მხოლოდ სარგებელს კი არ მოიტანს, არამედ უამრავი სამუშაო ადგილის დაკარგვასა და ნაკლებად დამაბინძურებელ ინფრასტრუქტურაში ინვესტირებული კოლოსალური რაოდენობის ხარჯებსაც გამოიწვევს. საზოგადოებას მოგზაურობის, მოხმარების და ენერგიის გამოყენების არსებულ გზებში ცვლილებებისთვის თვალის გასწორებაც მოუწევს. ეკონომიკის ზრდის ეკოლოგიურად სუფთა და ინოვაციური წყაროების, ისევე როგორც ახალი სამუშაო ადგილების შექმნა, მხოლოდ გამოწვევებთან გამკლავების და მსხვერპლის გაღების ფასადაა შესაძლებელი.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი, რომელიც კრიტიკის სახით გაანალიზებული პუბლიკაციების გვერდებზე გვხვდება, არსებული ბიზნეს მოდელების ნულოვანი დაბინძურების მქონე ეკონომიკაზე გადასვლის საკითხს ეხება, რაც პროფესიონალური უნარებისა და ზოგიერთ საწარმოში ინფრასტრუქტურის გადახალისებაში კოლოსალური რაოდენობის ინვესტიციებს მოითხოვს. ხსენებული მიზნით გაღებული თანხები კი სწრაფ ეკონომიკურ სარგებელსა და განსაკუთრებით დაუცველი პროფესიონალური ჯგუფების მიერ ეკონომიკის ახალ სექტორში სამუშაო ადგილების პოვნის გარანტიას არ იძლევა. ლოგიკურია, რომ ევროკომისიის მიერ გამოსაყოფი 1 ტრილიონი ევრო ევროპის მწვანე შეთანხმების მიზნების მისაღწევად შესაძლოა საკმარისი არ აღმოჩნდეს. ევროკავშირის მიერ 2008 წლის ეკონომიკური კრიზისიდან საბანკო სექტორის გადარჩენის მიზნით უფრო მეტი სახსრების გამოყოფა, უფრო რადიკალური ტრანსფორმაციის მომხრე ადამიანებშიც კი იწვევს აღნიშნული ფინანსური პერსპექტივით იმედგაცრუებას.

ევროკავშირისთვის ევროპის მწვანე შეთანხმებით გაწერილი ამბიციური გეგმების განხორციელება მთავრობის ყველა დონეზე თანამშრომლობას, წევრ სახელმწიფოთა შორის

სოლიდარობას, პროფკავშირების ნდობასა და მოქალაქეთა მხრიდან მხარდაჭერას მოითხოვს. ცალკეული სახელმწიფოს ან მოწყვლადი ჯგუფის ინტერესების დაცვის შესახებ შეთანხმების რომელიმე მხრიდან ღალატის შემთხვევაში, კლიმატის პოლიტიკის თვალსაზრისით წლების განმავლობაში უმოქმედოა კლიმატის ცვლილების შედეგებს კიდევ უფრო გააუარესებს, რაც ოჯახებს, ბიზნესებს თუ მშრომელებს უკვე ისედაც მძიმედ აწევს. სოლიდარობისა და თანამშრომლობის არარსებობის შემთხვევაში გამარჯვებულებიც არ იარსებებენ, ხოლო უმოქმედოა არჩევანს არ ნიშნავს.

ბიბლიოგრაფია

1. Clement, Viviane, Rigaud, Kanta Kumari, de Sherbinin, Alex, Jones, Bryan, Adamo, Susana, Schewe, Jacob, Sadiq, Nian, Shabahat, Elham. Groundswell Part 2: Acting on Internal Climate Migration. The World Bank. Washington 2021;
2. Dahl Martin, The European Green Deal and the social market economy, Sprawy Międzynarodowe, 74(3), 2021;
3. Ernst & Young, Perspectives on a European green recovery from the COVID-19 pandemic, 2021;
4. European Commission, A Clean Planet for all A European strategic long-term vision for a prosperous, modern, competitive and climate neutral economy, COM/2018/773, Brussels 2019;
5. European Commission, A Renovation Wave for Europe - greening our buildings, creating jobs, improving lives, Brussels 2020;
6. European Commission, Circular economy action plan for a cleaner and more competitive Europe, Luxembourg 2020;
7. European Commission, Commission presents guide for a fair transition towards climate neutrality. Press release, Brussels 2021;
8. European Commission, EU Biodiversity Strategy for 2030. Bringing nature back into our lives, Brussels 2020;
9. European Commission, From Farm to Fork: our food, our health, our planet, our future, Brussels 2020;
10. European Commission, Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2003/87/EC establishing a system for greenhouse gas emission allowance trading within the Union, Brussels 2021;
11. European Commission, Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council establishing a Social Climate Fund, Brussels 2021;
12. European Commission, Sustainable Europe Investment Plan. European Green Deal Investment Plan, Brussels 2020;
13. European Commission, Sustainable growth for all: choices for the future of social Europe. Executive Summary, Brussels 2019;
14. European Commission, The Just Transition Mechanism: Making Sure No One Is Left Behind, Brussels 2020;
15. German National Academy of Sciences, Decarbonisation of transport: options and challenges, EASAC policy report 37, Halle 2019;
16. Gladek Eva, Fraser, Matthew, Roemers, Gerard, Sabag Muñoz, Oscar, Kennedy, Erin, Hirsch, Peter, The global food system: an analysis, WWF Netherlands, Amsterdam 2017;
17. Guttman Robert, Eco-Capitalism: Carbon Money, Climate Finance, and Sustainable Development, Palgrave Macmillan, 1st ed., 2018;

18. Italian Association of Energy Economists (AIEE), Current and Future Challenges to Energy Security, Rome 2019;
19. Swiss Re Institute, The economics of climate change: no action not an option. Zurich 2021;
20. United Nations, Paris Agreement, Paris 2015;
21. World Health Organization, Climate change and health vulnerability and adaptation assessment. Geneva 2021.